

RÄTTSLIG RAM

Internationella och europeiska konventioner

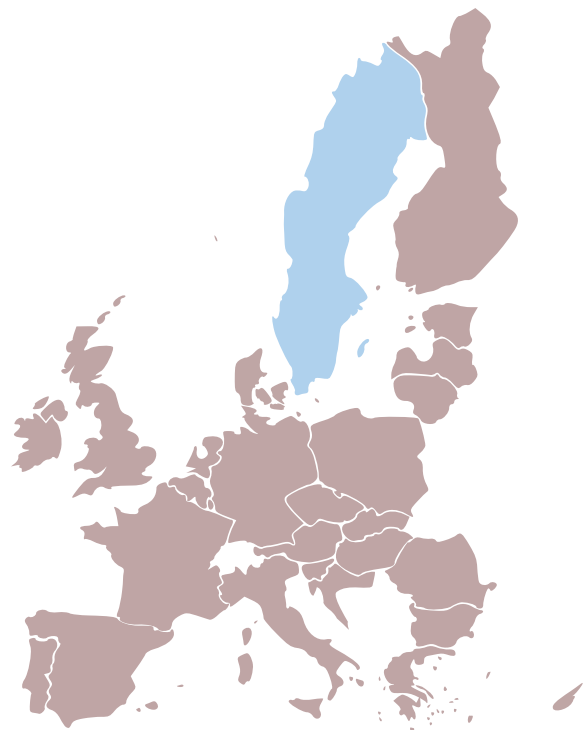
Sverige har ratificerat flera olika internationella konventioner som fördömer kvinnlig könsstympling (KKS), däribland den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna (UDHR), konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (Cedaw), konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (CAT), konventionen om barnets rättigheter (CRC), konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (ECHR) och stadgan om de grundläggande rättigheterna i Europeiska unionen (2010/C 83/02). Sverige har undertecknat Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet (CETS nr 210).

Straffrätten

Kvinnlig könsstympling är uttryckligen förbjuden i Sverige sedan 1982, främst genom Lag (1982:316) med förbud mot könsstympling av kvinnor. I denna lag står det: "Ingrepp i de kvinnliga yttre könsorganen i syfte att stympa dessa eller åstadkomma andra bestående förändringar av dem (könsstympling) får inte utföras, oavsett om samtycke har lämnats till ingreppet eller inte". Försök, förberedelse och stämpling till kvinnlig könsstympling är straffbara handlingar, liksom att inte anmäla kvinnlig könsstympling. Principen om extraterritorialitet är tillämplig, vilket innebär att också kvinnlig könsstympling som utförs utomlands är straffbar.

Lagstiftning till skydd för barn

Det finns generella lagar till skydd för barn som kan tillämpas på fall av kvinnlig könsstympling: socialtjänstlagen (2001), lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (1990) och lagen om särskild företrädare för barn (1999).

I syfte att klargöra hur socialtjänstlagen kan tillämpas på kvinnlig könsstympling utfärdade Socialstyrelsen 2002 riktlinjer för tjänstemän inom socialtjänsten om vilka åtgärder som bör vidtas i en rad situationer: "Om risken är överhängande att kvinnlig könsstympling är på väg att ske", "om föräldrarna har en positiv inställning till könsstympling" och "om man misstänker att könsstympling har skett". Insatser inom socialtjänsten för barn och ungdomar ska i första hand ges i frivilliga former med stöd av socialtjänstlagen. Först när detta inte är möjligt kan lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) bli tillämplig. LVU är en kompletterande skyddslag för barn och unga och reglerar förutsättningarna för att tvångsvis vårda eller skydda den unge. LVU är tillämplig om den unge har ett vård- eller skyddsbehov som inte kan tillgodoses med frivilliga lösningar. Enligt lagen om särskild företrädare för barn kan en läkarundersökning genomföras även om flickans föräldrar motsätter sig detta.

Om studien

För att bidra till att identifiera och åtgärda bristerna i datainsamlingen och stödja utvecklingen av strategier för att bekämpa kvinnlig könsstympling har Europeiska jämställdhetsinstitutet beställt en kartläggning av det aktuella läget och trender för kvinnlig könsstympling i de 27 EU-medlemsstaterna och Kroatien. Studien lanserades på initiativ av kommissionens vice ordförande Viviane Reding. Den genomfördes av International Centre for Reproductive Health (ICRH) vid universitetet i Gent tillsammans med Yellow Window Management Consultants (en enhet inom E.A.D.C.).

Resultatet av den skrivbordsforskning som genomfördes i de 27 EU-medlemsstaterna och Kroatien och de ingående studier som gjordes i nio EU-medlemsstater är den första sammanställningen av information och data, rättsliga och politiska ramar, aktörer, verktyg och metoder i fråga om kvinnlig könsstympling som har gjorts i EU. De olika nationella tillvägagångssätten för att bekämpa kvinnlig könsstympling i EU analyserades och jämfördes i syfte att urskilja gångbara förfaranden när det gäller att förebygga, skydda, lagföra, tillhandahålla tjänster, ingående av partnerskap och analysera utbredningen.

Mer information om studien samt referenser finns på www.eige.europa.eu

INDIKATOR LAND	Studier av utbredningen av KKS	KKS ett asylskäl	Särskilda straffrättsliga bestämmelser om KKS	KKS ingår i nationell handlingsplan	KKS-relaterade insatser till skydd för barn	Sjukhusjournaler/ medicinska journaler om KKS
BELGIEN	✓	✓	✓	✓		✓
BULGARIEN						
TJECKIEN						
DANMARK			✓	✓	✓	
TYSKLAND	✓	✓		✓	✓	
ESTLAND						
IRLAND	✓	✓	✓	✓		✓
GREKLAND				✓		
SPANIEN			✓	✓	✓	
FRANKRIKE	✓	✓		✓	✓	✓
KROATIEN			✓	✓		
UNGERN	✓	✓				
ITALIEN	✓	✓	✓	✓	✓	
CYPERN			✓			
LETTLAND		✓				
LITAUEN		✓				
LUXEMBURG						
MALTA						
NEDERLÄNDERNA	✓	✓		✓	✓	✓
ÖSTERRIKE		✓	✓	✓		
POLEN						
PORTUGAL				✓		✓
RUMÄNIEN		✓				
SLOVENIEN						
SLOVAKIEN		✓				
FINLAND				✓	✓	
SVERIGE		✓	✓	✓	✓	✓
STORBRIANNIEN	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Vad är kvinnlig könsstympning?

- Kvinnlig könsstympning, även kallad kvinnlig omskärelse, är en form av könsrelaterat våld. Begreppet omfattar alla ingrepp som innebär borttagande av hela eller delar av de yttre kvinnliga könsorganen eller att de kvinnliga könsorganen skadas på annat sätt av andra skäl än medicinska.
- Kvinnlig könsstympning har negativa effekter på kvinnors hälsa på kort, medellång och lång sikt och kan till och med leda till döden. Den utförs av både sociala och kulturella skäl. Ofta anförs religiösa motiv för ingreppen, men det finns inget stöd för dem i religionen.
- Enligt Unicef förekommer kvinnlig könsstympning i fler än 20 afrikanska länder mellan Senegal i väst och Somalia i öst.
- Det är svårt att göra en uppskattning av hur många kvinnor som berörs, men tusentals kvinnor och flickor som är bosatta i EU kan ha blivit könsstympade eller riskerar att bli det.
- EU:s institutioner och medlemsstater strävar efter att bekämpa kvinnlig könsstympning, vilket framgår av kommissionens "Strategi för jämställdhet 2010–2015". Daphne III-programmet har spelat en avgörande roll när det gäller att sätta upp kvinnlig könsstympning på agendan i många EU-länder och stödja genomförandet av gränsöverskridande projekt på detta område ekonomiskt.
- Europaparlamentets resolution av den 14 juni 2012 om avskaffande av kvinnlig könsstympning anger tydligt att "Oavsett vilken form av kvinnlig könsstympning det rör sig om är det en skadlig traditionell sedvänja som inte kan anses vara en del av någon religion. Det är en våldshandling mot kvinnor och flickor som innebär en kränkning av deras grundläggande rättigheter". Europaparlamentet väddar till medlemsstaterna att vidta resoluta åtgärder för att bekämpa denna olagliga praxis.

Asyllagstiftningen

Fram till 2008 beviljades asyl till följd av kvinnlig könsstympning huvudsakligen med angivande av tortyr som skäl. 2008 meddelade Migrationsverket att kvinnlig könsstympning kunde vara ett asylskäl eftersom den ansågs vara en form av förföljelse på grund av kön.

Sekretesslagstiftningen

Enligt socialtjänstlagen har alla medborgare, inklusive vårdpersonal med tystnadsplikt, skyldighet att anmäla misstänkta fall av barnmisshandel och fall där barn riskerar att fara illa till de sociala myndigheterna. Bestämmelser om tystnadsplikt i offentlighets- och sekretesslagen gör att socialnämnden inte får rapportera brott till polisen (om det inte finns speciella omständigheter som medger detta). Kvinnlig könsstympning är ett undantag, och ska alltid polisanmälas om det inte finns speciella omständigheter.

I svensk lag finns det också en särskild bestämmelse om anmälan av utförd och planerad kvinnlig könsstympning. Enligt lagen med förbud mot könsstympning av kvinnor kan den som inte anmäler försök till eller genomförd könsstympning dömas enligt brottsbalkens 23:e kapitel.

POLITISK RAM

I början av 1980-talet vidtogs den första politiska åtgärden i Sverige i och med att ett förslag lades fram om att särskild strafflagstiftning om kvinnlig könsstympning skulle införas. Under 1990-talet var Socialstyrelsen en pådrivande kraft för den politiska utvecklingen. Sverige är ett av åtta länder i EU-27 och Kroatien som har utarbetat särskilda nationella handlingsplaner mot kvinnlig könsstympning. 2003 års nationella handlingsplan mot könsstympning gäller dock inte längre, och har inte förlängts. Den utfärdades av Socialdepartementet, som avsatte 3 miljoner kronor för ändamålet. Syftet var att motverka kvinnlig könsstympning bland flickor bosatta i Sverige och ge flickor och kvinnor i Sverige som redan hade utsatts för kvinnlig könsstympning rätt vård. När det gäller skydd för barn höjde riksdagen anslaget till barnombudsmannen 2003, så att myndighetens arbete med bland annat kvinnlig könsstympning kunde fortsätta.

DEN KVINNLIGA KÖNS-STYMPNINGENS UTBREDNING I LANDET

I februari 2012 fanns det inte någon representativ studie av den kvinnliga könsstympningens utbredning i Sverige. Tre studier har genomförts (2004, 2005 och 2006) bland vårdpersonal i syfte att utreda hur många kvinnor som har utsatts för kvinnlig könsstympning. Dessa studier var dock inte representativa, och ger därför inte några tillförlitliga uppgifter om den kvinnliga könsstympningens utbredning i Sverige. Den 31 december 2010 var 91 420 invandrare från länder där kvinnlig könsstympning utövas bosatta i Sverige.

Fakta

- I februari 2012 fanns det inte någon representativ studie om utbredningen.
- I början av 1980-talet vidtogs den första politiska åtgärden i Sverige i och med att ett förslag lades fram om att särskild strafflagstiftning om kvinnlig könsstympning skulle införas. Socialdepartementet utarbetade en nationell handlingsplan mot kvinnlig könsstympning 2003, men den gäller inte längre och har inte förlängts.
- En mängd olika organisationer, däribland offentliga organ i olika sektorer och organisationer i civilsamhället, samt enskilda akademiska experter kommer i kontakt med kvinnlig könsstympning i sin verksamhet.
- I Sverige finns det ett brett samarbete mellan de offentliga och icke-statliga aktörer som arbetar med kvinnlig könsstympning. Det finns också lokala samarbeten på kommunal nivå.
- Det första verktyget mot kvinnlig könsstympning kom 1992.

Siffror

- Sedan 1982 har två fall av kvinnlig könsstympning dragits inför domstol, båda 2006. Sedan dess har inga ärenden lagförts.
- Statistiken visar att fram till 2002 hade 39 kvinnor beviljats asyl med kvinnlig könsstympning som skäl. Samtidigt kan man inte utesluta att det finns ett stort antal oregistrerade fall, eftersom fall av kvinnlig könsstympning inte registreras särskilt.

Vad är könsrelaterat våld?

- Könsrelaterat våld är ett brott mot de mänskliga rättigheterna och en form av diskriminering. Det definieras som våld som riktas mot en person på grund av dennes kön. Könsrelaterat våld återspeglar och förstärker ojämlikheten mellan män och kvinnor och ger upphov till fysiska, psykiska och sexuella skador. Några exempel på könsrelaterat våld är våld i hemmet, våldtäkt, sexuella trakasserier, sexuella övergrepp under konflikter, kvinnlig könsstympning, tvångs-äktenskap, tvångsprostitution, tvångssterilisering, barnamord på flickor och könsselektiva aborter.
- I den europeiska jämställdhetspakten (2011–2020) bekräftar Europeiska rådet sitt åtagande att leva upp till EU:s jämställdhetsambitioner enligt fördraget. Rådet framhåller särskilt vikten av att bekämpa alla former av våld mot kvinnor, så att kvinnor och flickor till fullo kan åtnjuta sina mänskliga rättigheter och jämställdhet kan uppnås, i syfte att skapa tillväxt som kommer alla till godo och utveckla den europeiska arbetsmarknaden.
- Europaparlamentet uppmanar i sin resolution om avskaffande av våld mot kvinnor av den 26 november 2009 med kraft medlemsstaterna att förbättra bland annat den nationella lagstiftningen och politiken mot alla former av våld mot kvinnor, framför allt genom att ta fram helomfattande nationella handlingsplaner mot våld mot kvinnor.
- I kommissionens strategi för jämställdhet 2010-2015 framhålls vikten av att bekämpa våld mot kvinnor. I Stockholmsprogrammet från 2009 betonas att offer för våld mot kvinnor behöver särskilt stöd och rättsligt skydd. Enligt kvinnostadgan från 2010 ska också omfattande och effektiva politiska ramar införas för att bekämpa könsbaserat våld och åtgärderna i syfte att utrota kvinnlig könsstympning och andra våldshandlingar förstärkas.

Om Europeiska jämställdhetsinstitutet (EIGE)

Europeiska jämställdhetsinstitutet är EU:s kunskapscentrum för jämställdhet.

EIGE stöder beslutsfattare och alla berörda institutioner i deras arbete för jämställdhet mellan kvinnor och män i och utanför Europa genom att tillhandahålla särskild sakkunskap och tillförlitlig information och data om jämställdheten i EU.

Mer information finns på www.eige.europa.eu

Varken Europeiska jämställdhetsinstitutet eller någon person som handlar på dess vägnar har något ansvar för hur informationen i denna skrift används.

www.eige.europa.eu

ISBN 978-92-9218-088-1
doi:10.2839/90552

ISBN 978-92-9218-088-1

MH-31-12-950-SV-C